



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum anima sit composita ex materia, & forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

terminatarum rerū. Est ergo in anima nostra inuenire potentialitē respectu phantasmatum, secundum, q̄ sunt repræsentatiua determinatarum rerū. & hoc pertinet ad intellectum possibilem, qui quātum est de se, est in potētia ad omnia intelligibilia, sed determinatur ad hoc, vel ad aliud per species a phantasmatis abstractas. Est etiam in anima inuenire quandā virtutem actiua immaterialem, quæ ipsa phantasmata a materialibus cōditionibus abstractit. Et hoc pertinet ad intellectum agentem, vt intellectus sit agens quasi quædam virtus participata ex aliqua substantia superiori. f. Deo. vnde Philosophus dicit, q̄ intellectus agens est, vt habitus quidā, & lumē. Et in Psal. 4. dicitur. Signatum est super nos lumen vultus tui Dñe. & huiusmodi simile quodāmodo apparet in animalibus videntibus de nocte, quorum pupillæ sunt in potentia ad oēs colores, in quantum nullum colorē habēt determinatū in actu, sed per quandā lucem insitā faciunt quodāmodo colores visibiles actū. Quidā vero crediderunt intellectum agentē non esse aliud quā habitum principiorum indemōstrabiliū in nobis. Sed hoc esse non pōt, quia etiam ipsa principia indemōstrabilia cognoscimus abstrahendo a singularibus, vt docet Philosophus in 1. Postē. vnde oportet p̄existere intellectū agentē habitui principiorum, sicut causā ipsius. Ipsa vero principia cōparantur ad intellectum agentem, vt instrumenta quædam eius, quia per ea facit alia intelligibilia actū.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ verbum illud Philosophi, Non aliquando intelligit, aliquādo vero non intelligit, non intelligitur, de intellectu agente, sed de intellectu in actu. Nā postquam Aristoteles determinauit de intellectu possibili, & agente, necessarium fuit, vt determinaret de intellectu in actu, cuius primo differentiam ostendit ad intellectum possibilem, nam intellectus possibilis, & res quæ intelligitur, non sunt idem. Sed intellectus siue scientia in actu est idem rei scitæ in actu, sicut & de sensu idem dixerat, q̄ sensus & sensibile in potentia differunt, sed sensus & sensibile in actu sunt vnum, & idem. Iterum ostendit ordinem intellectus possibilem ad intellectum in actu, quia in vno, & eodem prius est intellectus in potentia, quā in actu, non tamen simpliciter, sicut & multotiens consuevit hoc dicere de his, quæ exeunt de potentia in actū.

Et postea subdit verbum inductum, in quo ostendit differentiam inter intellectum possibilem, & in ter intellectum in actu, quia intellectus possibilis quandoque intelligit, & quandoque nō, quod nō potest de intellectu in actu. Et similem differentiam ostendit in 3. Physicorum inter causas in potentia, & causas in actu.

Ad SECUNDVM dicēdū, q̄ substantia animæ est in potētia, & in actu respectu eorundē phantasmātū, sed non secundum idem, vt supra expositum est.

Ad TERTIVM dicēdū, q̄ intellectus possibilis est in potentia respectu intelligibilium secundū esse, quod habent in phantasmatis. Et secundum illud idem intellectus agens est actus respectu eorum: tamen alia, & alia ratione, vt ostensum est.

Ad QUARTVM dicēdū, q̄ verba illa Philosophi: q̄ hoc solū est separatū, & immortale, & perpetuū, nō possunt intelligi de intellectu agente: nam & supra dixerat, q̄ intellectus possibilis est separatus. oportet autem, q̄ intelligatur de intellectu in actu sicut cōtextum superiorum verborum, vt supra di-

Actum est. Intellectus enim in actu comprehendit & intellectum possibilem, & intellectum agentem. Et hoc solum animæ est separatū & perpetuum & immortale: quod continet intellectum agentem & possibilem. nam cæteræ partes animæ non sunt sine corpore.

Ad QUINTVM dicendum, quod diuersitas complexionum causat facultatem intelligendi, vel meliorem vel minus bonam, ratione potentiarum a quibus abstrahit intellectus, quæ sunt potentia videntes organis corporalibus: sicut imaginatio, memoria, & huiusmodi.

Ad SEXTVM dicendum, q̄ licet in anima nostra sit intellectus agens & possibilis, tamen requiritur aliquid extrinsecum ad hoc q̄ intelligere possimus.

B Et primo quidem requiruntur phantasmata a sensibilibus accepta, per quæ repræsententur intellectui rerum determinatarum similitudines: nam intellectus agens nō est talis actus, in quo omnium rerum species determinatæ accipi possint ad cognoscendum, sicut nec lumen determinare potest visum ad species determinatas colorum, nisi adsint colores determinatē visum. Vterius autem cum posuerimus intellectum agentem esse quandam virtutē participatam in animalibus nostris, velut lumē quoddā, necesse est ponere aliam causā exteriorē a qua illud lumen participetur. Et hanc dicimus Deum: qui interius docet in quantum huiusmodi lumen animæ infundit, & supra huiusmodi lumē naturale addit pro suo beneplacito copiosius lumē ad cognoscendum ea ad quæ naturalis ratio attingere non potest: sicut est lumen fidei, & lumen prophetiæ.

C **A**d SEPTIMVM dicendum, q̄ colores mouentes visum sunt extra animam: sed phantasmata quæ mouent intellectum possibilem sunt nobis intrinseca.

Et ideo licet lux solis exterior sufficiat ad faciendū colores visibiles actū, ad faciendum tamen phantasmata intelligibilia esse actū requiritur lux interior, quæ est lux intellectus agentis. Et præterea, pars intellectiua animæ est perfectior quā sensitiua, vnde necessarium est quod magis ei adsint sufficientia principia ad propriam operationem, propter quod & secundum intellectiuam partē inuenimur & recipere intelligibilia, & abstrahere ea, quasi in nobis existente secundum intellectū virtute actiua & passiuā: quod circa sensum non accidit.

Ad OCTAVVM dicendum, q̄ licet sit similitudo quædam intellectus agentis ad artem, non oportet huiusmodi similitudinē quantum ad omnia extendi.

Ad NONVM dicendum, q̄ intellectus agens non sufficit per se ad reducendum intellectum possibilem perfecte in actum, cum non sint in eo determinatæ rationes omnium rerum, vt dictum est. Et ideo requiritur ad vltimam perfectionem intellectus possibilis, quod vniatur aliquāliter illi agenti in quo sunt rationes omnium rerum, scilicet Deo.

Ad DECIMVM dicendum, quod intellectus agens nobilior est possibili, sicut virtus actiua nobilior quā passiuā, & magis separatus secundum quod magis a similitudine materiæ recedit: non tamen ita quod sit substantia separata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum anima composita sit ex materia & forma.

Sexto queritur, Vtrū aīa sit composita ex materia & forma. Et videtur q̄ sic: Dicit enim Boetius in lib. de Trin. Forma simplex subiectum esse non pōt: sed anima est subiectum scientiarum, scilicet

Ante mediū lib. de Trin.

et & virtutum. ergo non est forma simplex. ergo est composita ex materia & forma.

In lib. An est quod est, hō nā sit inter principii & medium.

¶ 2 Præt. Boetius dicit in lib. de Hebdoma. Id quod est, participare aliquid potest: ipsum vero esse nihil participat, & pari ratione subiecta participant, non autem formæ: sicut album potest aliquid participare præter albedinem. non autem albedo. Sed anima aliquid participat: ea scilicet quibus informatur. anima ergo non est forma tantum. Est ergo composita ex materia & forma.

¶ 3 Præt. Si aīa est forma tantum, & est in potentia ad aliquid, maxime videtur q̄ ipsum esse sit actus eius: non enim ipsa est suum esse, sed vnus simplicis potētia simplicissimus erit actus. non ergo poterit esse subiectum alterius nisi ipsius esse. Manifestum est aut̄ q̄ est aliorum subiectum. Non est ergo substantia simplex, sed composita ex materia & forma.

¶ 4 Præt. Accidentia formæ sunt consequentia totam speciem. Accidentia vero materialia, sunt consequentia indiuiduum hoc vel illud. Nam forma est principium speciei, materia vero est principium indiuiduationis. Si ergo anima sit forma tantum, omnia eius accidentia erunt consequentia totam speciem. hoc autem patet esse falsum. Nam Musicum & Grammaticum & huiusmodi non consequuntur totam speciem. Anima ergo nō est forma tantum, sed composita ex materia & forma.

¶ 5 Præt. Forma est principium actionis, materia vero principium patiendi. In quocunque ergo est actio & passio, ibi est compositio formæ & materiæ: sed in ipsa anima est actio & passio. Nam operatio intellectus possibilis est in patiendo: propter quod dicit Philosophus q̄ intelligere est quoddam pati. Operatio autem intellectus agentis est in agendo. Facit enim intelligibilia in potentia, intelligibilia in actu, vt dicitur in tertio de Anima. ergo in anima est compositio formæ & materiæ.

g. de anima cō. 12. 10. 2.

Lib. 3. cō. 16. 25. 14. 10. 3.

¶ 6 Præt. In quocūq; inueniuntur proprietates materiæ, illud oportet esse ex materia compositum: sed in anima inueniuntur proprietates materiæ, scilicet esse in potentia, recipere, subijci, & alia huiusmodi. ergo anima est composita ex materia & forma.

Lib. 1. cō. 43. som. 1.

Lib. 1. cō. 10. som. 5.

Li. 7. cō. 16. 27. 32. 10. 3.

¶ 7 Præt. Agentium & patientium oportet esse materiā cōem, vt patet in 1. de Genera. Quicquid ergo pati potest ab aliquo materiali, habet in se materiā. Sed anima habet pati ab aliquo materiali, scilicet ab igne inferni, qui est ignis corporeus, vt Aug. probat 2. 1. de ciu. Dei. ergo anima in se materiam habet.

¶ 8 Præt. Actio agentis nō terminatur ad formam tantum, sed ad compositum ex materia & forma, vt probatur in 7. Metaph. sed actio agentis, scilicet Dei terminatur ad animam. ergo anima est composita ex materia & forma.

Lib. 8. cō. 16 som. 3.

¶ 9 Præt. Illud quod est forma trī, est ens & vnum, & nō indiget aliquo quod faciat ipsum ens & vnū: vt dicit Philof. in 8. Metaph. Sed anima indiget aliquo, quod faciat ipsam entem & vnā, scilicet Deo create. ergo anima non est forma tantum.

¶ 10 Præt. Agēs ad hoc necessariū est, vt reducat aliqd de potentia in actum: sed reduci de potentia in actū cōpetit solū illis in qbus est materia & forma. Sigitur anima nō sit cōposita ex materia & forma, non indiget causa agente, quod patet esse falsum.

¶ 11 Præt. Alexander dicit in lib. de intellectu, q̄ aīa habet intellectu ilealem. Ille autem dī prima materia. ergo in anima est aliquid de prima materia.

¶ 12 Præt. Oē quod est, vel est actus purus, vel po-

tentia pura, vel compositum ex potētia & actu. anima nō est actus purus, quia hoc solus Deus nec est potētia pura, quia sic non differret a materia. ergo est cōposita ex potētia pura & actu. ¶ 13 Præt. Omne, qd̄ indiuiduatur, indiuiduatur materia: sed anima nō indiuiduatur ex materia qua est. lex corpore, quia perēpto corpore ret eius indiuiduatio. ergo indiuiduatur ex materia ex qua. habet ergo materiam partem sui.

¶ 14 Præt. Agētis, & patiētis oportet esse aliqd commune, vt patet in 1. de Genera. sed anima patet sensibilibus, que sunt materialia, nec est essentia homine sit alia substantia anime sensibilis, & materialis, ergo anima habet aliquid commune cum materialibus. Et ita videtur, q̄ in se materiam habet.

¶ 15 Præt. Cū anima nō sit simplicior, quam solus, oportet q̄ sit in genere quasi species, & Angelō conuenit: sed omne quod est in genere, cut spēs, vī esse compositum ex materia, & forma. Nā genus se habet vt materia, differētia autē materia. ergo aīa est cōposita ex materia & forma.

¶ 16 Præt. Forma cōis diuēsiū scaturit in multis diuisionē materiæ: sed intellectus habet quā forma cōis, non solum animabus, sed etiam Angelō ergo oportet, q̄ etiam in Angelis, & in materia sit aliqua materia, per cuius diuisionem habet di forma distribuatur in multos.

¶ 17 Præt. Omne, qd̄ mouet, habet materiam: si ma mouetur, per hoc nō ostendit August. q̄ anima non est diuina natura, quia est mutabile.

ANIMA ERGO EST COMPOSITA EX MATERIA & FORMA. SED CONTRA, OMNE COMPOSITUM EX MATERIA & FORMA HABET FORMAM: Sicut igitur anima est composita ex materia & forma, anima habet formam: ma est forma. ergo forma habet formam: quod dicitur impossibile, quia sic esset ire in infinitum.

RESPON. Dicendum, q̄ circa hanc questionem diuersimode aliqui opinantur. Quidam dicunt anima, & omnino omnis substantia perfecta est composita ex materia, & forma. Cuius positionis primus auctor inuenitur Aristoteles in libro fontis vitæ. Huius autem ratio est, quia in obijciendo est talia, q̄ oportet in quocumque inueniuntur proprietates materiæ: inueniuntur in animam. Vnde, cum in anima inueniantur proprietates materiæ, quæ sunt, recipere, subijci, etc.

¶ 18 Præt. Actio agentis nō terminatur ad formam tantum, sed ad compositum ex materia & forma, vt probatur in 7. Metaph. sed actio agentis, scilicet Dei terminatur ad animam. ergo anima est composita ex materia & forma.

¶ 19 Præt. Illud quod est forma trī, est ens & vnum, & nō indiget aliquo quod faciat ipsum ens & vnū: vt dicit Philof. in 8. Metaph. Sed anima indiget aliquo, quod faciat ipsam entem & vnā, scilicet Deo create. ergo anima non est forma tantum.

¶ 20 Præt. Agēs ad hoc necessariū est, vt reducat aliqd de potentia in actum: sed reduci de potentia in actū cōpetit solū illis in qbus est materia & forma. Sigitur anima nō sit cōposita ex materia & forma, non indiget causa agente, quod patet esse falsum.

¶ 21 Præt. Alexander dicit in lib. de intellectu, q̄ aīa habet intellectu ilealem. Ille autem dī prima materia. ergo in anima est aliquid de prima materia.

¶ 22 Præt. Oē quod est, vel est actus purus, vel po-

tentia pura, vel compositum ex potētia & actu. anima nō est actus purus, quia hoc solus Deus nec est potētia pura, quia sic non differret a materia. ergo est cōposita ex potētia pura & actu. ¶ 13 Præt. Omne, qd̄ indiuiduatur, indiuiduatur materia: sed anima nō indiuiduatur ex materia qua est. lex corpore, quia perēpto corpore ret eius indiuiduatio. ergo indiuiduatur ex materia ex qua. habet ergo materiam partem sui.

¶ 14 Præt. Agētis, & patiētis oportet esse aliqd commune, vt patet in 1. de Genera. sed anima patet sensibilibus, que sunt materialia, nec est essentia homine sit alia substantia anime sensibilis, & materialis, ergo anima habet aliquid commune cum materialibus. Et ita videtur, q̄ in se materiam habet.

¶ 15 Præt. Cū anima nō sit simplicior, quam solus, oportet q̄ sit in genere quasi species, & Angelō conuenit: sed omne quod est in genere, cut spēs, vī esse compositum ex materia, & forma. Nā genus se habet vt materia, differētia autē materia. ergo aīa est cōposita ex materia & forma.

¶ 16 Præt. Forma cōis diuēsiū scaturit in multis diuisionē materiæ: sed intellectus habet quā forma cōis, non solum animabus, sed etiam Angelō ergo oportet, q̄ etiam in Angelis, & in materia sit aliqua materia, per cuius diuisionem habet di forma distribuatur in multos.

¶ 17 Præt. Omne, qd̄ mouet, habet materiam: si ma mouetur, per hoc nō ostendit August. q̄ anima non est diuina natura, quia est mutabile.

in rebus corporalibus passio. Si quis ergo concludere velit animam esse ex materia compositam per hoc, quod recipit, vel patitur, manifeste ex aequiuocatione decipitur. Sic ergo manifestum est, ratione praedicta esse friuolam. Quod etiam positio sit impossibilis, multipliciter manifestum esse potest. Primo quidem, quia forma materiae adueniens constituit speciem. Si ergo anima sit ex materia, & forma composita, ex ipsa unione formae ad materiae animae, constituetur quaedam species in rerum natura. quod autem per se habet speciem, non videtur alteri ad speciem constitutionem, nisi alterum ipsorum corumpatur aliquo modo, sicut elementa vniuntur ad componendam speciem mixti. Non igitur anima vniatur corpori ad constituendam humanam speciem, sed tota species humana consisteret in anima, quod patet esse falsum: quia si corpus non pertineret ad speciem hominis, accidentaliter anima adueniret. Non autem potest dici, quod per hoc nec manus est composita ex materia, & forma, quia non habet completam speciem, sed est pars speciei: manifestum est enim, quod materia manus non seorsum sua forma perficitur, sed una forma est, quae simul perficit materiam totius corporis, & omnium partium eius, quod non posset dici de anima, si esset ex materia, & forma composita. Nam prius oporteret materiae animae ordine naturae perfici per suam formam, & postmodum corpus perfici per animam: nisi forte quis diceret, quod materia animae esset aliqua pars materiae corporalis, quod est omnino absurdum. Ita positio prima ostenditur impossibilis ex hoc, quod in omni composito ex materia, & forma, materia se habet, ut recipiens esse, non autem ut quod aliquid est, hoc. n. proprium est formae. si ergo anima sit composita ex materia, & forma, impossibile est, quod anima se tota sit principium formale essendi corpori, non igitur anima erit forma corporis, sed aliquid animae. Quaequid autem est illud, quod est forma huius corporis, est anima. Non igitur illud, quod ponebatur compositum ex materia, & forma, est anima, sed solum forma eius. Apparet etiam hoc esse impossibile alia ratione, si. n. anima est composita ex materia, & forma, & iterum corpus, utrumque eorum habebit per se suam unitatem. Et ita necessarium erit ponere aliquid tertium, quo vniatur anima corpori. Et hoc quidam sequentes praedictam positionem concedunt. Dicunt, animam vniari corpori mediante luce, vegetabile quidem mediante luce caeli sideris, sensibile vero mediante luce caeli crystallini. Rationale vero mediante luce caeli empyrei, quae omnino fabulosa sunt. Oportet, n. immediate animam vniari corpori, sicut actum potentiam, sicut patet in 8. Meta. vnde manifestum sit, quod anima non potest esse composita ex materia, & forma: non tamen excluditur quin in anima sit actus, & potentia. Nam potentia, & actus non solum in rebus mobilibus, sed et in immutabilibus inveniuntur, & sunt ceteriora, sicut dicit Philosophus in 8. Metaphys. cum materia non sit in rebus immobilibus. Quomodo autem in anima actus, & potentia inveniuntur sic considerandum est ex materialibus ad immaterialia procedendo. In substantiis. n. ex materia, & forma compositis tria inuenimus. scilicet materia, & formam, & ipsum esse. Cuius quidem principium est forma. Nam materia ex hoc, quod recipit formam, participat esse. Sic igitur esse consequitur ipsam formam. Nec tamen forma est suum esse, cum sit eius principium. Et licet materia non pertingat ad esse nisi per formam, forma tamen in quantum est forma, non indiget materia ad suum esse, cum ipsam formam conse-

A quatur esse, sed indiget materia, cum sit talis forma, quae per se non subsistit. nihil ergo prohibet esse aliquid quam formam a materia separatum, quae habeat esse, & esse sit in huiusmodi forma. Ipsa enim essentia formae comparatur ad esse, sicut potentia ad proprium actum. Et ita in formis per se subsistentibus inuenitur & potentia & actus, in quantum ipsum esse est actus formae subsistentis, quae non est suum esse. Si autem aliqua res sit quae sit suum esse, quod proprium Dei est, non est ibi potentia & actus, sed actus purus. Et hinc est quod Boetius dicit in lib. de Hebdomadibus, quod in alijs quae sunt post Deum differt esse & quod est, vel sicut quidam dicit quod est & quod est. Nam ipsum esse est quo aliquid est, sicut cursus est quo aliquis currit. Cum igitur anima sit quaedam forma per se subsistens, potest esse in ea compositio actus & potentiae, id est esse & quod est. non autem compositio materiae & formae.

B **AD PRIMUM** ergo dicendum, quod Boetius loquitur ibi de forma quae est omnino simplex, scilicet de diuina essentia, in qua cum nihil sit de potentia, sed sit actus purus, omnino subiectum esse non potest. Aliae autem formae simplices, & si sint subsistentes, ut angeli & anima, possunt tamen esse subiecta secundum quod habent aliquid de potentia, ex qua competis eis, ut aliquid recipere possint.

C **AD SECUNDUM** dicendum, quod ipsum esse est actus ultimus qui participabilis est ab omnibus, ipsum autem nihil participat, vnde si sit aliquid quod sit ipsum esse subsistens, sicut de Deo dicimus, nihil participare dicimus: non autem est similis ratio de alijs formis subsistentibus, quas necesse est participare ipsum esse, & comparari ad ipsum, ut potentiam ad actum. Et ita cum sint quodammodo in potentia, possunt aliquid aliud participare.

D **AD TERTIUM** dicendum, quod forma aliqua non solum comparatur ad ipsum esse, ut potentia ad actum, sed et nihil prohibet unam formam comparari ad aliam, ut potentia ad actum, sicut dyaphanum ad lumen, & humorem ad calorem. vnde si dyaphaneitas esset forma separata per se subsistens, non solum esset susceptiua ipsius, sed etiam luminis. Et similiter nihil prohibet formas subsistentes quae sunt angeli & animae, non solum esse susceptiuas ipsius esse, sed etiam aliarum perfectionum. Sed tamen quanto huiusmodi formae subsistentes perfectiores fuerint, tanto paucioribus participant ad sui perfectionem, utpote in essentia sua naturae plus perfectionis habentes.

E **AD QUARTUM** dicendum, quod licet anima humanae sint formae tamen, sunt tamen formae indiuiduae in corporibus, & multiplicatae numero secundum multiplicationem corporum. vnde nihil prohibet quin aliqua accidentia consequantur eas secundum quod sunt indiuiduae, quae non consequuntur totam speciem.

F **AD QUINTUM** dicendum, quod passio quae est in anima, quae attribuitur intellectui possibili, non est de genere passionum quae attribuuntur materiae: sed aequiuoce dicitur passio utrobique, ut patet per Philosophum in 3. de anima, cum passio intellectus possibilis consistat in receptione, secundum quod recipit aliquid immaterialiter. Et similiter actio intellectus agentis, non est eiusdem modi cum actione formarum naturalium. Nam actio intellectus agentis consistit in abstrahendo a materia, actio vero agentium naturalium in imprimendo formas in materia. vnde ex huiusmodi actione & passione quae inuenitur in anima, non sequitur quod anima sit composita ex materia & forma.

In lib. An. of quod est, bo num sit per totum.

Lib. 3. c. 6. y. & 28. tom. 2.

AD

AD SEXTVM dicendum, q̄ recipere & subijci, & alia huiusmodi alio modo aīa conueniunt quā materia primā. vnde non sequitur q̄ proprietates materiae in anima inueniantur.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ licet ignis inferni a quo anima patitur, sit materialis & corporalis, non tamen anima patitur ab ipso materialiter, per modum scilicet corporum materialium: sed patitur ab eo afflictionem spiritualement, secundum quod est instrumentum diuinae iustitiae iudicantis.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ actio generantis terminatur ad compositum ex materia & forma, quia generans naturale nō nisi ex materia generat: actio vero creantis non est ex materia, vnde non oportet quod actio creantis terminetur ad compositum ex materia & forma.

AD NONVM dicendum, q̄ ea quae sunt formae subsistentes, ad hoc q̄ sint vnū & ens, non requirunt causam formalem, quia ipsae sunt formae: habent tamē causam exteriorem agentem quae dat eis esse.

AD X. dicendum, q̄ agens per motum reducit aliquid de potentia in actum: agens autem sine motu non reducit aliquid de potentia in actum, sed facit esse actum, quod secundum naturam est in potentia ad esse. Et huiusmodi agens est creans.

AD XI. dicendum, q̄ intellectus idealis, i. materialis, nominatur a quibusdam intellectus possibilis, non quia sit forma materialis: sed quia habet similitudinem cum materia, in quantum est in potentia ad formas intelligibiles, sicut materia ad formas sensibiles.

AD XII. dicendum, quod licet anima nō sit actus purus nec potentia pura: non tamen sequitur quod sit composita ex materia & forma, vt ex dictis manifestum est.

In corp. art.

AD XIII. dicendum, q̄ anima non indiuiduatur per materiam ex qua fit, sed secundum habitudinem ad materiam in qua est: quod qualiter possit esse, in quaestionibus praecedentibus manifestum est.

Quaest. specul. art. 9. & 2.

AD XIV. dicendum, quod anima sensitua non patitur a sensibilibus, sed coniunctum sentire enim quod est pati quoddam, non est anima tantum, sed organi animati.

AD XV. dicendum, q̄ aīa non est in genere propriae quali speciei: sed quasi pars speciei humanae. vnde non sequitur q̄ sit ex materia & forma composita.

AD XVI. dicendum, q̄ intelligibilitas non conuenit multis, sicut vna forma speciei distributa in multos sūm diuisionem materiae cum sit forma spiritalis & immaterialis: sed magis diuersificatur secundum diuersitatem formarum, siue sint formae differentes specie, sicut homo & angelus, siue sint differentes numero solo, sicut anima diuersorum hominum.

AD XVII. dicendum, q̄ aīa & angeli dicuntur spiritus mutabiles, prout possunt mutari secundum electionem, quae quidem mutatio est de operatione in operationem. Ad quam mutationem non requiritur materia: sed ad mutationes naturales quae sunt de forma ad formam, vel de loco ad locum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Angelus & anima differant specie.

SEPTIMO quaeritur, Vtrum angelus & aīa differant specie. Et videtur q̄ non. Quorum enim eadem est operatio propria & naturalis, illa sunt eadem secundum speciem: quia per operationem naturae rei cognoscitur: sed anima & angeli est eadē operatio propria & naturalis, scilicet intelligere. ergo anima & angelus sunt eiusdem speciei. Sed dicebatur quod in-

teligere anima est cum discursu, intellectus Angelus est sine discursu. Et sic non est eadem ratio secundum speciem animae, & Angeli.

¶ 2 Sed contra, diuersarū operationū sūm sūm est eadem potentia. Sed nos per eandē potentiam per intellectum possibilem intelligimus quae ne discursu. s. prima principia, quae verō discursu. s. conclusiones. ergo intelligere cum discursu, & sine discursu non diuersificant speciem.

¶ 3 Praet. Intelligere cū discursu, & sine discursu differre, sicut esse in motu, & esse in quiete: sed esse in motu, & quiete non diuersificant speciem. Nā motus reducitur ad illud genus in quo est minus motus, vt dicitur Comm. in 3. Phys. ubi ibidem dicit, q̄ tot sunt spēs motus, quae de se entis sunt. s. terminantis motū. ergo nec differre cū discursu, & sine discursu differre sūm sūm.

¶ 4 Praet. Sicut Angeli intelligit res in verbo aīa beatorū. Sed cognitio quae est in verbo discursu. Vñ Aug. dicit. 15. de Tri. q̄ 3. per cogitationes volubiles. Non ergo differre Angelo per intelligere cū discursu, & sine discursu.

¶ 5 Praet. Omnes Angeli non conueniunt in specie, vt a multis ponitur, & tamen omnes Angeli intelligunt sine discursu. Non ergo intelligere discursu, & sine discursu facit diuersitatem speciei substantijs intellectualibus. sed dicendum q̄ angelorum alij perfectius alijs intelligunt.

¶ 6 Sed contra, magis & minus nō diuersificant speciem, sed intelligere perfectius, & minus non differunt, nisi per magis, & minus: si non differunt secundum speciem per magis perfectē, vel minus perfectē intelligunt.

¶ 7 Praet. Oēs anime humanae sunt eadem non tū oēs equaliter intelligunt. Non differre species in substantijs intellectualibus quod est perfectius, aut minus perfectē intelligunt.

¶ 8 Praet. Anima humana dī intelligitur verbo. Sed hoc etiā cōtingit Angelis dī in libro de Causis, q̄ intelligentia intelligit supra se, quia est causatum ab ea, & intelligit est sub se, quia est causa eius. ergo non differre ab anima, per hoc quod est intelligere discursu, & sine discursu.

¶ 9 Praet. Quae cūq; perficiuntur eisdem potentibus, vident esse eadem secundum speciem: prius actus in propria potentia fit. Sed anima perficiuntur eisdem perfectionibus gloria & charitate. ergo sunt eiusdem speciei.

¶ 10 Praet. Quorū est idē finis, videtur esse eiusdem speciei. Nā vnumquodque ordinatur ad suam formā, quae est principium speciei: sicut li, & anima est idē finis, scilicet beatitudo: vt patet per id, quod dicitur Matth. 22. q̄ rectionis erunt sicut Angeli in caelo. Et quae anima assumunt ad ordines angelorum Angelus, & anima sunt eiusdem speciei.

¶ 11 Praet. Si Angelus, & aīa specie differant, q̄ Angelus sit superior aīa in ordine: sic erit medius inter animā, & Deum. Sed in tem nostram, & Deum non est medius: sicut dicit. ergo Angelus, & anima non differunt specie.

¶ 12 Praet. impressio eiusdem imaginis in auro, & in argento sunt eiusdem speciei.